

## **Mooren gegn Þýskalandi**

**Dómur frá 9. júlí 2009 – Yfirdeild**

**Mál nr. 11364/03**

### **5. gr. Réttur til frelsis og mannhelgi**

***Lögmæti gæsluvarðhalds. Tafir á meðferð máls um lögmæti frelsissviptingar.***

#### **1. Málsatvik**

Kærandi, Burghard Theodor Mooren, er þýskur ríkisborgari, fæddur 1963 og búsettur í Mönchengladbach í Þýskalandi. Þann 25. júlí 2002 var hann handtekinn og færður í varðhald vegna gruns um skattsvik. Lögmæti gæsluvarðhaldsins var staðfest þann 16. ágúst 2002 af undirrétti Mönchengladbach. Lögmæður kæranda krafðist aðgangs að málgögnum en án árangurs og í kjölfarið hafnaði hann tilboði ákæranda um að honum yrði greint frá innihaldi þeirra munnlega.

Kærandi kærði ákvörðun um gæsluvarðhaldið og þann 14. október 2002 vísaði áfrýjunardómstóll Düsseldorf málinu aftur til meðferðar fyrir undirrétti. Áfrýjunardómstóllinn tók ekki afstöðu til lögmætis varðhaldsins, þrátt fyrir að telja upphafleg fyrirmæli um varðhald vera í ósamræmi við landslög án þess þó að ákvörðunin teldist ógildanleg. Í október 2002 mælti undirréttur Mönchengladbach enn fyrir um gæsluvarðhald kæranda. Kæru hans var vísað frá dómi, en framkvæmd varðhaldsins var frestað að ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Kærandi var leystur úr haldi þann 7. nóvember 2002 og þann 18. sama mánaðar var verjanda hans heimilaður aðgangur að málsskjölum. Kærandi vísaði máli sínu til stjórnlagadómstólsins en án árangurs.

Þann 9. mars 2005 var kærandi sakfelldur í undirrétti Mönchengladbach fyrir skattsvik og dæmdur til skilorðsbundinnar fangelsisvistar.

#### **2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum**

##### ***Kæran***

Kærandi kvartaði yfir því að brotið hefði verið gegn rétti hans samkvæmt 5. og 6. gr. sáttmálans, þar sem áfrýjunardómstóllinn hefði vísað máli hans aftur til lægra dómstigs í stað þess að ógilda fyrirmæli um varðhald, sem dómstóllinn hefði talið í andstöðu við landslög. Með því hefði kærandi verið sviptur frelsi sínu með ólögmætum hætti. Hefði það jafnframt tafið meðferð málsins fyrir dómi. Kærandi hélt því einnig fram að verjanda sínum hefði verið meinaður aðgangur að rannsóknargögnum.

##### ***Niðurstaða deildar***

Dómstóllinn skoðaði kærana eingöngu með hliðsjón af ætluðu broti ríkisins á 5. gr. sáttmálans. Í dómi sínum frá 13. desember 2007 taldi deild dómstólsins að ekki hefði verið brotið gegn rétti kæranda samkvæmt 1. mgr. 5. gr. Dómstóllinn komst hins vegar að einróma niðurstöðu um að ríkið hefði tvívegis brotið gegn ákvæði 4. mgr. 5. gr. sáttmálans, þar sem ekki hefði verið skorið úr um lögmæti frelsisskerðingar kæranda með skjótum hætti og yfirvöld hefðu neitað að veita verjanda hans aðgang að málsskjölum.

Þann 2. júní 2008 féllst nefnd yfirdeildar dómstólsins á beiðni kæranda um að málinu yrði vísað til yfirdeildar í samræmi við 43. gr. sáttmálans.

##### ***Niðurstaða yfirdeildar***

Um 1. mgr. 5. gr.: Dómstóllinn tók fram að áfrýjunardómstóll Düsseldorf hefði í dómi sínum frá 14. október 2002 talið að fyrirmæli um varðhald kæranda hefðu ekki verið í samræmi við formaskilyrði landslaga, þar sem ekki væri lýst í nægilegum smáatriðum þeim staðreyndum og sönnunargögnum sem grunur um brot kæranda væri reistur á. Dómstóllinn ítrekaði að þótt formaskilyrði fyrirmæla um varðhald væru ekki uppfyllt leiddu slíkir gallar ekki sjálfkrafa til þess að varðhaldið sjálft yrði talið ólögmætt í skilningi 1. mgr. 5. gr., nema um stórfellt og augljóst misræmi væri að ræða. Dómstóllinn taldi slíkt stórfellt og augljóst misræmi ekki vera til staðar og að efnisleg skilyrði þýskra laga hefðu verið uppfyllt.

Kærandi hefði jafnframt komið að sjónarmiðum sínum fyrir undirrétti Mönchengladbach, grunur um skattsvik hans væri byggður á viðskiptalegum gögnum, sem haldlögð voru á heimili kæranda, og að talin hefði verið hætta á að kærandi myndi reyna að komast undan refsingu yrði hann leystur úr haldi.

Dómstóllinn tók jafnframt fram að niðurstaða áfrýjunardómstólsins hefði verið nægjanlega fyrirsjáanleg og hefði því ekki brotið gegn hinni almennu reglu um réttaröryggi, líkt og kærandi hefði haldið fram. Í þýskum lögum væri gerður skýr greinarmunur á milli fyrirmæla, sem væru aðeins haldin smávægilegum formgöllum og þeirra sem væru ógildanleg að efni til. Áfrýjunardómstólnum bæri samkvæmt landslögum að taka afstöðu til efnisatriða málsins. Hins vegar byggðist sú ákvörðun dómstólsins að vísa málinu aftur til meðferðar undirréttarins á langri dómaframkvæmd. Með heimvísun málsins væri reynt til hins ýtrasta að sýna fram á staðreyndir með nákvæmum hætti og til að meta viðeigandi sönnunargögn. Kostir þess að taka málið fyrir aftur gætu einnig haft meira vægi en önnur óþægindi sem slík töf gæti valdið kæranda. Jafnframt taldi dómstóllinn að ákvörðunin um að senda málið aftur til lægra dómstigs hefði ekki verið byggð á geðþótta áfrýjunardómstólsins..

Varð því niðurstaða dómstólsins sú að frelsissvipting kæranda hefði verið lögmæt og í samræmi við lögmæta málsmeðferð í skilningi 1. mgr. 5. gr. sáttmálans.

Um 4. mgr. 5. gr.: Með vísun til kvörtunar kæranda um að heimvísun málsins hefði valdið óréttmætri töf á málsmeðferð ítrekaði dómstóllinn að í 4. mgr. 5. gr. fælist réttur þeirra, sem væru í haldi, til að bera lögmæti frelsisskerðingar undir dómstól. Einnig ættu einstaklingar, sem haldið væri með ólögmætum hætti, rétt á að fá ákvörðun dómstóla um að þeir yrðu leystir úr haldi með skjóttum hætti.

Dómstóllinn tók fram að þegar áfrýjunardómstóll Düsseldorf tók ákvörðun sína þann 14. október 2002 hefði kærandi beðið endurskoðunar málsins í tæpa þrjá mánuði. Hefði því ákvörðun áfrýjunardómstólsins um heimvísun málsins tafið endurskoðun þess með óréttmætum hætti og bryti gegn 4. mgr. 5. gr. sáttmálans.

Að því er varðaði tálmun á aðgangi lögmanns kæranda að þeim hlutum málsskjalanna sem ákærvaldið lagði fram og grunur um brot kæranda byggðist á, tók dómstóllinn fram að ekki hefði verið nægilegt að afhenda verjanda kæranda nokkurra blaðsíðna afrit af yfirliti skattrannsóknarstjóra yfir þá skatta sem kærandi átti að hafa svikið undan. Tilboð ákærvaldsins um að gefa verjanda kæranda munnlegar upplýsingar um skjölin hefðu jafnframt ekki verið í samræmi við regluna um jafnræði aðila fyrir dómi. Samkvæmt ítrekaðri framkvæmd dómstólsins væri jafnræði aðila ekki tryggt ef verjanda væri meinaður aðgangur að málsgögnum, sem nauðsynleg væru til að tryggja að kærandi gæti borið lögmæti varðhalds undir dómstóla með virkum hætti.

Sú staðreynd hefði ekki bætt úr annmörkum á fyrri stigum málsmeðferðar að áfrýjunardómstóllinn hefði síðar fallist á sjónarmið kæranda um að réttindi hans hefðu ekki verið virt þar sem verjanda hans var ekki heimilaður aðgangur að málsgögnum fyrr en á seinni stigum málsmeðferðar.

Niðurstaða dómstólsins var því sú að með því hefði verið brotið gegn 4. mgr. 5. gr. Í samræmi við 41. gr. sáttmálans voru kæranda dæmdar 3.000 evrur í skaðabætur og 5.650 evrur vegna málskostnaðar.

Átta dómarar skiluðu séráliti.